

FUQAROLIK JAMIYATINING RIVOJLANISHIDA QONUN USTUVORLIGINING AHAMIYATI

*Andijon davlat pedagogika institute
Ijtimoiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi*

Xayrullo Ikromov

*Andijon davlat pedagogika instituti
Ijtimoiy-gumanitar fanlar va san'at fakulteti
Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi
302-guruh talabasi* **Ochilov Ibrohim**

Annotatsiya: Maqolada fuqarolik jamiyatining rivojlanishida qonun ustuvorligining roli yoritilgan. Qonun ustuvorligi fuqarolik jamiyatining barqaror faoliyatini ta'minlovchi asosiy omil ekanligi ta'kidlanadi. O'zbekistonda ushbu yo'nalishda amalga oshirilgan islohotlar, jumladan, Harakatlar strategiyasi, sud-huquq tizimining isloh qilinishi va nodavlat tashkilotlarning rivoji tahlil qilinadi. Shuningdek, kelajakda fuqarolik jamiyatini mustahkamlash bo'yicha tavsiyalar keltirilgan.

Abstract: The article describes the role of the rule of law in the development of civil society. It is emphasized that the rule of law is the main factor that ensures the stable functioning of civil society. The reforms carried out in Uzbekistan in this direction, including the Strategy of Actions, the reform of the judiciary and the development of non-governmental organizations, are analyzed. Recommendations for strengthening civil society in the future are also given.

Аннотация: В статье описывается роль верховенства права в развитии гражданского общества. Подчеркивается, что верховенство права является основным фактором, обеспечивающим стабильное функционирование гражданского общества. Анализируются реформы, проводимые в Узбекистане в этом направлении, включая Стратегию действий, реформу судебной власти и развитие неправительственных организаций. Также даются рекомендации по укреплению гражданского общества в будущем.

Kalit so'zlar: fuqarolik jamiyati, qonun ustuvorligi, demokratik islohotlar, huquqiy madaniyat, Harakatlar strategiyasi, sud-huquq tizimi, nodavlat tashkilotlar, jamoatchilik kengashlari, inson huquqlari, ijtimoiy adolat, O'zbekiston, islohotlar.

Keywords: civil society, rule of law, democratic reforms, legal culture, action strategy, judicial system, non-governmental organizations, public councils, human rights, social justice, Uzbekistan, reforms.

Ключевые слова: гражданское общество, верховенство закона, демократические реформы, правовая культура, стратегия действий, судебная система, неправительственные организации, общественные советы, права человека, социальная справедливость, Узбекистан, реформы.

“ Bizga, birinchi navbatda kuchli fuqarolik jamiyati zarur “
Shavkat Mirziyoyev

Kirish. Fuqarolik jamiyati demokratik davlatning muhim negizi hisoblanadi. Uning barqaror rivojlanishi va samarali faoliyati uchun qonun ustuvorligi asosiy mezon sifatida qaraladi. Qonun ustuvorligi – jamiyatning barcha qatlamlari, davlat organlari va fuqarolar qonun oldida teng bo‘lishini ta’minlovchi tamoyildir. Fuqarolik jamiyati – bu mustaqil va erkin fuqarolar hamda nodavlat tashkilotlari faoliyati asosida shakllangan jamiyatdir. Uning asosiy xususiyatlari:

- Shaxs huquq va erkinliklarining kafolatlanganligi;
- Ijtimoiy barqarorlik va o‘zaro hamkorlik muhiti;
- Nodavlat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalarining faoliyati.
- Fuqarolik jamiyati davlat va shaxs o‘rtasidagi muvozanatni saqlashga, erkinlik va qonuniylikni ta’minlashga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi 14- moddasida “ Davlat o‘z faoliyatini inson farovonligini va jamiyatning barqaror rivojlanishini ta’minlash maqsadida qonuniylik, ijtimoiy adolat va birdamlik prinsplari asosida amalga oshiradi”¹.

Qonun ustuvorligi – bu davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida qonuniylikka rioya qilish, har bir fuqaroning teng huquq va imkoniyatlarga ega bo‘lishini ta’minlovchi tizimdir. Fuqarolik jamiyatining rivojlanishida qonun ustuvorligining o‘rni beqiyosdir. Qonun ustuvorligi fuqarolik jamiyatining barcha elementlari faoliyatini tartibga soladi. Bu jarayon quyidagicha amalga oshadi:

-Huquqiy institutlarning faoliyati: Fuqarolik jamiyatida inson huquqlarini himoya qiluvchi tashkilotlar, sud va prokuratura organlarining faoliyati qonun ustuvorligiga asoslanadi.

-Fuqarolar faolligi: Qonuniy kafolatlar mavjud bo‘lgan jamiyatda fuqarolar o‘z huquqlarini biladi va himoya qila oladi, bu esa ularning ijtimoiy faolligini oshiradi.

-Davlat va jamiyat o‘rtasidagi muloqot: Qonun ustuvorligi fuqarolar va davlat o‘rtasida ishonchli muloqotni ta’minlaydi. Bunda davlatning ochiqqligi va shaffofligi muhim ahamiyatga ega. Misol sifatida rivojlangan davlatlar tajribasini keltirish

¹ O‘zbekiston respublikasi konstitutsiyasi 14-modda

mumkin. Masalan, Germaniya, Shvetsiya va Yaponiya kabi mamlakatlarda qonun ustuvorligi tamoyili kuchli himoyalangan bo'lib, ular fuqarolik jamiyatining yuqori darajada rivojlanganligini namoyon qiladi.

Qonun ustuvorligi tamoyillarini mustahkamlash yo'llari.

Fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda quyidagi choralar ko'rilishi lozim. Qiyudagilar: Huquqiy madaniyatni oshirish- fuqarolarni o'z huquqlarini bilish va ularga rioya qilishga o'rgatish;

-qonunchilikni takomillashtirish: Zamonaviy talablar va xalqaro standartlarga mos qonunlarni qabul qilish;

-sud tizimi mustaqilligini ta'minlash: Sud hokimiyatining boshqa hokimiyat tarmoqlaridan mustaqilligini kuchaytirish;

-ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash: Davlat organlarining faoliyati haqida ma'lumotlarning ochiqligini oshirish.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda fuqarolik jamiyatini shakllantirish va qonun ustuvorligini ta'minlash maqsadida keng qamrovli islohotlar amalga oshirildi. Asosiy yo'nalishlar quyidagicha:

-Davlat boshqaruvida qonun ustuvorligini mustahkamlash:

2017-2021-yillarda Harakatlar strategiyasi: Ushbu strategiyada sud-huquq tizimini takomillashtirish va qonun ustuvorligini ta'minlash asosiy ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi. Shu doirada quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirildi:

-qonunchilikning shaffofligi: Qonun loyihalarini jamoatchilik muhokamasidan o'tkazish amaliyoti keng qo'llanilmoqda.

-inson huquqlarini himoya qilishning yangi mexanizmlari: Ombudsman instituti faoliyati kengaytirilib, xalqaro standartlarga ham moslashtirildi.

-OAV va so'z erkinligi: So'nggi yillarda mustaqil ommaviy axborot vositalari soni ko'paydi, bloggerlar va jurnalistlar huquqlarini himoya qilish bo'yicha qonuniy asoslar kuchaytirildi.

“Fuqarolik jamiyati institutlari, shu jumladan jamoat birlashmalari va boshqa nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, ommaviy axborot vositalari fuqarolik jamiyatining asosini tashkil etadi.

Fuqarolik jamiyati institutlarining faoliyati qonunga muvofiq amalga oshiriladi”²

Xulosa

Fuqarolik jamiyatining barqaror rivojlanishi qonun ustuvorligi tamoyiliga bog'liq. Qonun ustuvorligi faqat huquqiy tizimni mustahkamlash bilan cheklanmay, balki fuqarolar huquqlarini himoya qilish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va

² O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 69-modda

demokratik qadriyatlarni rivojlantirishning asosiy omilidir. Shu bois, davlat va jamiyat birgalikda qonun ustuvorligini mustahkamlashga harakat qilishi lozim. Fuqarolik jamiyatini shakllantirish qonun ustuvorligi tamoyilining mustahkamligiga bog‘liq. O‘zbekistonda ushbu yo‘nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida inson huquqlari himoyasi kuchaymoqda, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlik ta‘minlanmoqda. Kelgusida fuqarolik jamiyati institutlari rivojlanishi va davlat boshqaruvining shaffofligi yanada oshishi uchun olib borilayotgan islohotlar davom ettirilishi zarur. Bu jarayonda davlat, jamiyat va fuqarolarning o‘zaro hamkorligi hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-y
2. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi 1948-yil 10-dekabr
3. Sh.M.Mirziyoyev “Yangi O‘zbekistonda erkin va farovon yashaylik”
4. Davlat huquq va nazariyasi 2019-y
5. A.Tadjibayev, K.R.Ramazonova “ Inson huquqlari” o‘quv qo‘llanmasi
6. Raxmonqulov H.R Fuqarolik huquqi va muammolari:Darslik, I-qism.